

українських читачів. Робота Пулюя як перекладача відображає його ширше бачення культурного та національного просвітництва. Надаючи українцям доступ до священних і наукових текстів рідною мовою, він зробив значний внесок у збереження та утвердження української ідентичності, підсилюючи зв'язок між наукою, вірою та національною гордістю. Його перекладацька діяльність залишається свідченням відданості як інтелектуальному, так і національному розвитку.

Джерела та література

1. Заставний Ф. Іван Пулюй – великий патріот України: Малознані сторінки творчості. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 1996. 80 с.
2. Зушман І. Короткий огляд робіт Івана Пулюя на базі фондів бібліотеки Чернівецького державного університету ім. Ю.Федьковича. *Матеріали міжнародної наукової конференції, присвячена 150-річчю від дня народження видатного українського фізика і електротехніка Івана Пулюя*, пленарні доповіді, 24-28 травня 1995 року : Тези допов. Тернопіль : ТПІ, 1995. С. 10.
3. Іван Пулюй: життя в ім'я науки та України: бібліограф. покажч. [Текст] / Терн. обл. універс. наук. б-ка, Терн. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя; укл. Л. Оленич; вебліогр. список Г. Онисько. Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2010. 84 с.
4. Таранюк В. Про Івана Пулюя, Василя Єрошенка, Василя Каразіна, Агатангела Кримського, Лазаря Заменгофа. Київ: Грані-Т, 2009. 88 с.
5. Danylenko Andrii. From the Bible to Shakespeare. Pantelejmon Kuliš (1819–1897) and the Formation of Literary Ukrainian. Boston: Academic Studies Press, 2016.

УДК 821.111.9

Савчин Т.О., к. філол. н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна

МОВНО-САКРАЛЬНА БИТВА ВЕЛИЧНИХ УКРАЇЦІВ – ІВАНА ПУЛЮЯ ТА ІВАНА ФРАНКА ЩОДО ПЕРЕКЛАДУ БІБЛІЇ ЯК СИМВОЛУ УКРАЇНСЬКОЇ САМОБУТНОСТІ Й САМОСТІЙНОСТІ (НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕНЬ ІРИНИ ФАРІОН)

Анотація. У тезах доповіді аналізується спадщина Івана Пулюя як багатогранного діяча науки, культури та національного відродження. Розглядається його внесок у наукові дослідження, переклад Біблії, формування сакрального стилю української мови та розвиток націєтвірного світогляду (зокрема, на основі досліджень Ірини Фаріон). Порівнюються ідеї Пулюя з поглядами Івана Франка, що дозволяє

простежити суперечності та синергію мовних і політичних процесів у контексті становлення національної ідентичності.

Ключові слова: Іван Пулюй, націєтвірна функція мови, переклад Біблії, Іван Франко, національна ідентичність, культурна спадщина.

Savchyn T.O., PhD in Philology, Associate Prof.
Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

**THE LINGUISTIC-SACRAL BATTLE OF EMINENT
UKRAINIANS – IVAN PULUJ AND IVAN FRANKO – ON THE
TRANSLATION OF THE BIBLE AS A SYMBOL OF UKRAINIAN
IDENTITY AND INDEPENDENCE (BASED ON THE RESEARCH OF
IRYNA FARYION)**

Abstract. The report abstracts analyze the legacy of Ivan Puluj as a multifaceted figure in science, culture, and national revival. His contributions to scientific research, the translation of the Bible, the formation of a sacral style in the Ukrainian language, and the development of a nation-building worldview are examined (based, in particular, on the research of Iryna Faryion). The ideas of Puluj are compared with those of Ivan Franko, revealing both contradictions and synergies in the linguistic and political processes that shaped national identity.

Keywords: Ivan Puluj, nation-building function of language, Bible translation, Ivan Franko, national identity, cultural heritage.

Сьогодні, вшановуючи пам'ять 180-ї річниці від дня народження Івана Пулюя особливо важливо аналізувати, досліджувати наукову постать не лише як професійного дослідника тієї чи іншої царини знань, а передусім як представника культури свого народу, носія неповторного світогляду вагомих проголошених політичних ідей. ІВАН ПУЛЮЙ саме той велет світової науки, яку слід досліджувати в такому універсальному контексті як фізика, перекладацько-богословська, педагогічна, суспільно-політична діяльність. Він і сьогодні залишається справжнім орієнтиром як громадський діяч, вчитель, СПРАВЖНИЙ УКРАЇНЕЦЬ, ТВОРЕЦЬ І СПОДВИЖНИК власної КУЛЬТУРИ, національного СВІТОГЛЯДУ та україноцентричних ІДЕЙ.

Досліджуючи творчість Івана Пулюя, особливу увагу привертає його здатність не лише поєднувати різні галузі знань, які вражають і сьогодні, у часи швидкого розвитку технологій та інновацій, а також неоціненним є те, що погляди славетного українця були і залишаються цінним джерелом ідей для сучасних різних наукових напрямків. Так, наприклад, філологічну царину цікавить найбільш перекладацька спадщина мислителя, його виняткова роль у заснуванні сакрального (релігійного) стилю української мови та світогляд мислителя. Особливу увагу й цікавість викликають дослідники філологічної спадщини мислителя: Ірина Фаріон, Василь

Німчук, Микола Лесюк, Наталя Пуряєва, Роман Пляцко, Лілія Харчук. У майбутньому, безумовно, зможемо побачити праці з лінгвістики текстів видатного мислителя, над чим зараз активно працюють українські мовознавці.

Проте найцікавішими сучасними дослідженнями про постать Івана Пулюя є праці Ірини Фаріон (друковані наукові доробки, наукові дослідження в інтернет-джерелах, блоги, зокрема, «Велич особистості», безпосередньо присвячена Івану Пулюю, медійні виступи тощо). 31 жовтня 1903 року побачила світ українська Біблія – переклад святого письма українською мовою Пантелеймона Куліша, Івана Нечуя-Левицького та Івана Пулюя, який мав глибокі знання з богослов'я та знав 15 мов. Але, як зазначала Ірина Фаріон («Українська правда», блог Ірини Фаріон від 1 лютого 2017 року) – натомість спадщину І. Пулюя – перекладача епохальної Біблії 1903 року – досі не аналізовано на предмет його мовного світогляду та націєтвірної функції мови. Чому об'єктом аналізу є мовний світогляд і зокрема націєтвірна функція мови цих двох постатей (йдеться про Івана Франка) відразу? По-перше, це найпотужніші інтелектуали Галичини та всієї України, по-друге, блискучі знавці української мови та поліглоти, по-третє, антагоністи в трактуванні вартості перекладу Біблії 1903 року та абсолютні одностайні в розумінні визначальної націєтвірної функції мови. Саме ця синтеза вможливить побачити тодішню і сучасну епоху крізь призму лінгвального й лінгвістичного протистояння і єднання, суперечностей і порозуміння і, врешті, переконливо виведе мову на шлях очільниці всіх наших національно-визвольних змагань.

Вкрай важливо також наголосити на тому, що незаперечним залишається факт – переклад Біблій національними мовами – справа політична. Найкраще це висловлено 4 березня 1863 року в анонімному листі від «благонамеренных малороссов» до начальника Третього відділення власної й. і. в. В. А. Долгорукова про можливі політичні наслідки та шкоду, яку може завдати державі переклад Біблії українською мовою «сепаратистами-хохломанами» (що, звісно, спровокувало 18 липня 1863 року так званий Валуєвський циркуляр): *«Мы считаем излишним доказывать, что перевод Слова Божия на жаргон малорусский есть затея политическая [...], [...] все мы, благонамеренные малороссы, вполне понимающие нужды и желанія народа и затеи наших хохломанов-сепаратистов, умоляем Ваше Сіятельство употребить все, чем только Вы можете располагать, чтобы защитить нашу святыню (ідеться про переклад Біблії – І. Ф.) от поруганія, а отечество от распаденія и опасного раскола»*. Починався цей лист-донос «благонамеренных малороссов» знаменитою фразою – невимушеним мимовільним і найкращим визначенням **націєтвірної, а не комунікативної** функції

мови: *«Из праха Шевченка выродилась целая шайка самых рьяных сепаратистов и ненавистников России»* [13, 58–59].

Саме мову Іван Пулюй трактує як мету й сутність нашої самостійності: *"Кождий наш чоловік знає, що ціль наша єсть: вибороти свому народови поважне становисько між іншими народами, та не заржавілими спісами чубатих дідів наших, а живим словом, русько-українською мовою"* [1 с. 50].

Також Ірина Фаріон концептує засадницьку мовну спільність між Франком-Пулюєм – їхнє неприховане усвідомлення дуже низького рівня мовно-національного самоусвідомлення самих українців, що породжувало легіони мовних відступників і, врешті, призвело до такого мовно-літературного й політичного явища як москвофільство, яке Франко назвав *"національним парадоксом"* та *"національним гібридизмом"* [2 с. 25]. Цю проблему, наголошує Ірина Фаріон, мислитель розглядає в контексті контрреволюційного десятиліття, що наступило після 1848 року, зокрема вторгнення російської армії в Угорщину й придушення революційного повстання. На цій хвилі геополітичного випробування тодішня русько-українська інтелігенція, *"будучи безхарактерною і безідейною"* та підлою в зневірі в відроджувану українську силу, повністю зійшла на москвофільські рейки: *"Тепер уже все вітчизняне здавалося дрібним і ганебним, інтереси простого народу не вважалися вартим уваги, розмовляти "селянською мовою", а, щобільше, класти цю мову в основу новостворюваних шкіл, літератури, використовувати її як засіб спілкування між інтелігенцією, оголошувалось божевіллям і нікчемністю, "бо в Росії вже маємо готову і багату літературу"* [3, с. 188-189]

Попри мовно-сакральну полеміку навколо перекладу Біблії, як вказує науковиця, ці два велети незалежно один від одного виписали свою гармонійну засадничу спільність у трактуванні мови як націєтвірної сили, а не засобу спілкування; у розвитку мови на народній основі як запоруки національної єдності та потребі розриву з церковнослов'янською традицією; в аналітиці внутрішніх процесів мовно-національного відступництва як основної причини відсутності сильної нації і держави.

Отож обидва мислителі, як ствердно каже Ірина Фаріон і що є незаперечним висновком – Іван Франко та Іван Пулюй – чітко визначили націєтвірну функцію української мови в діяхронії та синхронії, у силовій орбіті якої перебував її діалектний, народний характер (усупереч церковнослов'янщині та язичію) і свідоме ставлення мовців до своєї мови (усупереч поширеним і ганебним явищам мовно-національного відступництва). Найважливіше, що саме ці два мислителі через свою життєтворчість і націєтвірний стрижень мовного світогляду є найкращими лінгвістичними дороговказами в третьому тисячолітті.

Джерела та література

1. Пулюй І. (1845-1918). Листи – / [збір, упоряд., поясн. О. Збожної]. – Тернопіль, 2007.
2. Фаріон І. Франкова візія суспільного статусу руської мови в Галичині (друга половина XVIII – початок XX ст.) // Дивослово. – 2007. – №3. – С. 23-27.
3. Франко І. Українці. Там само. – К., 1984. – Т. 41. – С. 162-194.
4. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання. Збірник документів і матеріалів (1847–1914) / [упорядник Геннадій Боряк]. – К. : Кліо, 2015. – 810 с.

УДК 378.4 (477.83-21) «1901 – 1904» (092) Пулюй

Стоцький Я. В. д. і. н., проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна

**НАМАГАННЯ ІВАНА ПУЛЮЯ ПРО СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ: ПСИХОЛОГІЧНО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ
ДИСКУРС**

Анотація. У статті досліджено всебічні старання Івана Пулюя впродовж 1901-1904 років щодо утворення у Львові українського університету. Для цього він залучав українську галицьку інтелігенцію, українську діаспору Європи, міністерство освіти Австро-Угорської імперії, українських послів до Віденського парламенту. Висвітлено увесь процес для реалізації цієї ідеї Івана Пулюя, її складності у спілкуванні як з впливовими представниками українського суспільства Східної Галичини, так і з чільними урядовцями імперії. Розкрито, що політична неоднорідність української інтелігенції Східної Галичини у тих роках впливала на зазначені намагання Івана Пулюя у створенні українського університету у Львові, але вирішальна роль, все-таки, належала австро-угорському уряду, який різними «викрутасами» ухилявся надати дозвіл на здійснення зазначених прагнень Івана Пулюя, фаворитизуючи польській еліті у різних суспільних сферах, в тому числі, в освітній. Така зазначена мрія, прагнення Івана Пулюя реалізувалися аж у середині, а остаточно – наприкінці XX століття, коли Україна здобула свою незалежність.

Ключові слова: Іван Пулюй, уряд Австро-Угорщини, руський (український) університет, меморіал, русини, створення, інтелігенція.

Yaroslav Stotsky Dr., Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine